

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

תוכן עניינים

- א. המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדות פטורין וולדי ולדות לא ...
וולדי ולדות חייב2
- ב. רחל שילדה מין עז ... לבכורה ... אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור.
ג. לראשית הגז ... כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז
כבשי יתחמם3
- ד. ברחל שילדה מין עז ואביו תייש ובחוששינן לזרע האב לענין אותו ואת בנו4
- ה. שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה4
- ו. הכל מודים דאין לוקין על צמרו משום כלאים שנאמר לא תלבש
שעטנו מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה5
- ז. שצמרו פסול לתכלת שנאמר לא תלבש שעטנו גדילים תעשה לך מה
פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה6
- ח. שאין צמרו מטמא בנגעים שנאמר בבגד צמר או בבגד פשתים מה
פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה7
- ט. הדלה הגפן על גבי תאינה יינו פסול לנסכים מ"ט זבח ונסכים מה זבח
שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו ... זה נשתנה ריחו7
- י. רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת ... אי
אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד לכהן ... משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב
8
- יא. וחייב במתנות9
- יב. מת אחד מהן ... המוציא מחבירו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום
9
- יג. חוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים ובין דמים
התחתונים10
- יד. חלקו לשנים והן שוין שניהן טמאים לפי שאי אפשר לצמצם11
- טו. נמצא מכוון בין שתי עירות11

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

דף יז.

א. המקבל צאן ברזל מן העובר כוכבים ולדות פטורין וולדי ולדות לא ... וולדי ולדות חייב

כבר התבאר לעיל דף טז: ששותפות¹ הגוי פוטר דכתיב (שמות יג פסוק ב) קָדַשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל, בישראל ולא בגוים, כלומר שיהיה הכל מישראל, שאם היה הגוי שותף בפרה או בעובר אפילו לא היה לו בו אלא אחד מאלף באם או בולד הרי זה פטור מהבכורה. לפיכך המקבל בהמה מן הגוי להיות מיטפל בה והולדות יחלקו ביניהם או שנכרי קבל מישראל כזה הרי אלו פטורים מהבכורה.

והמקבל צאן² ברזל מן הגוי, כלומר שמקבל בהמות מן הגוי בסכום מסוים לפי שומא נוכחית לתשלום עד י' שנים, בכדי להטיל את אחריותה על המקבל שאם תוזל או תיאנס, ישלם לו כסכום ששמו בעת מסירת הבהמות, (ולכן הוא נקרא "צאן ברזל" כי ערכו מובטח וחזק כברזל) ובנוסף לכך ליטול ממנו חלק מהרווחים שירויה בלידת ולדות שחלקם יהיו שלו, והאחריות על המקבל עד אותו זמן, אף על פי שברשות ישראל ובאחריותו הם, והרי הם בקניינו, מכל מקום הואיל ואם לא ימצא הגוי אצלו ממון לגבות ממנו היה גובה מאלו הבהמות ומולדותיהם, הרי זה כמי שיש לו אחריות עליהם ועל ולדותיהם והרי יד הגוי באמצע ופטורים מהבכורה הם וולדותיהם.

וגוי המקבל בהמת ישראל להיטפל בה ואין לו חלק בה רק קבל עליו אחריות שלה חייבת בבכורה.

ולדי ולדות³ חייבים שהרי של ישראל הם, ואין לגוי רשות עליהם.

¹ שו"ע נו"כ שכ ג

² שו"ע ונו"כ שכ ז

³ שו"ע ונו"כ שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ב. רחל שילדה מין עז ... לבכורה ... אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור

כבר התבאר לעיל דף ג: ודף ו. ודף טז: שרחל שילדה⁴ כמין עז או עז שילדה כמין רחל⁵ פטור מהבכורה, שנאמר (במדבר יח פסוק יז) אך בכור שור עד שיהיה הוא שור ובכורו שור כלומר דומה לאמו.

ואם היה בו מקצת סימני אמו הרי זה בכור, דהו"ל דומה לאמו אלא שזה הוא בעל מום קבוע שאין לך מום גדול משנוי ברייתו.

ג. לראשית הגז ... כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם

כבר התבאר במסכת חולין דף קלה. ודף קלז. שכל מי שיש לו לפחות חמשה⁶ כבשים⁷ בין זכרים⁸ בין נקבות⁹ בין קטנים–טלאים בין גדולים, בכל פעם¹⁰ שגוזזין חייב לתת מן הצמר מתנה לכהן. ולא גיזה של שור וגם לא של עז¹¹ ולא של שאר בהמות, כיון שאינו ראוי לבגדי כהונה¹², אולם חייב

⁴ שו"ע ונו"כ שמו ה

⁵ פירש"י לאו רחל ממש דהא נקבה לא נתקדשה בבכורה אלא מין רחל. ט"ז ב

⁶ שו"ע שלג ט בבית הלל חולין פ"א משנה ב' קלה. וגמ' קלז. ונלמד שנא' (שמואל א' כ"ה) חמש צאן עשויות –שמעשות את בעליהם למצוה ודלא בבית שמאי הסוברים שתים, ודלא כר"ף הסובר ארבע צאן –כ"כ הרא"ש ובה"ג וב"י בס' שלג.

⁷ שנאמר בתורה בטעם המצוה "כי בו בחר וגו' לעמוד לשרת", ודבר הראוי לשרת היינו כבשים–רחלים שצמרן ראוי לעשות ממנו תכלת לבגדי כהונה – רבי יהושע בן לוי בחולין קלז. וברע"ב פ"א מ"א ד"ה אלא הביא את ההו"א בנמרא –ראה שם בתויו"ט ורש"י במשנה חולין קלה. גם הביא את הלימוד בהו"א ובנוסח אחר, –עיין ברעק"א על המשנה שם.

⁸ במאירי כתב דדוקא נקיבות שראוי לבגדים וכ"כ בפיה"מ לרמב"ם מהדו"ק –כ"כ הר"י קאפח על פיה"מ וכתב שחזר בו הרמב"ם במהדו"ב –ראה צה"ל סקס"א.

⁹ שו"ע שלג ב והנקבות עדיפות שצמרן רך יותר (חולין קלז.) –גר"א שלג ב' ובדמשק אליעזר שם.

¹⁰ חינוך תקח. אפילו גוזז מאה פעמים –רש"י קלה. ד"ה ראשית.

¹¹ דילפי' בגמ' מדסמך ל' לעמוד לשרת בעינן דבר הראוי לבגדי כהונה דהיינו תכלת דבעינן דוקא צמר רחלים

¹² אף על גב דבנוצה של עזים הרך והדק ראוי נמי לעשות הימנו בגד מ"מ אין ראוי לבגד"כ דשם צריך דוקא צמר רחלים. חזו"א בכורות סי' י"ט סק"ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

בראשית הגז רק גיזת כבשים שצמרה רך וראוי ללבוש, אבל כשהצמר קשה ולא ראוי ללבישה פטורים מראשית הגז¹³.

רחל בת רחל אף על פי שצמרה קשה ודומה לשל עז כיון שגופה לא נשתנה יש לו דין צמר¹⁴.

ד. ברחל שילדה מין עז ואביו תייש ובחוששין לזרע האב לענין אותו ואת בנו

כבר התבאר במסכת חולין מדף עט. שתיש שבא על צביה והיתה בת הצביה הזאת נקבה וילדה בן ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה י"א¹⁵ שלוקה. וי"א¹⁶ שאסור לשחוט מספק שחוששין לזרע האב¹⁷, אבל אינו לוקה.

ה. שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה

כבר התבאר במסכת ב"ק דף עז: וחולין דף לח: ולעיל דף יב. שהכלאים פסולין¹⁸ למזבח אף על פי שאין בהם מום שנאמר (ויקרא כב פסוק כז) שור או כשב או עז פי יולד עד שיהיה כל מין ומין בפני עצמו לא שיהיה מעורב מכבש ועז, והרי הוא מי"ד האסורין למזבח.

¹³ אף על גב דכשר לבגדי כהונה חזו"א שם, כיון שהקב"ה זיכה את גיזת הכבשים לכהנים לצורך לבישה – חינוך תקח, שו"ע שם שלג ב,

¹⁴ חזו"א בכורות סי' י"ט סק"ח

¹⁵ דעת המחבר שו"ע ונו"כ שם ח ובלבוש כתב והם דברי הרמב"ם פי"ב, והיינו משום דסבירא ליה כמאן דאמר דודאי חוששין לזרע האב ושה אפילו מקצת שה אמרינן, ואף על גב דגבי שחט האב והבן כתב דאינו לוקה, לא משום דסבירא ליה דאין חוששין לזרע האב, אלא אפילו חוששין אינו לוקה, משום דדרשינן בנו הכרוך אחריו לאפוקי האב שאין בנו כרוך אחריו, והכא הא אסור ובן הוא, נ"ל, אך עיין ש"ך יז שהוכיח שאף הרמב"ם וזהמחבר ספורקי מספקא ליה. ועיין תב"ש לג

¹⁶ שמלה חדשה יב וכן דעת הש"ך ס"ק יז וט"ז יב דהקשו על דברי המחבר והרמב"ם שם"ל דלוקה דכיון דבגמ' חולין עט ע"א נפסק דחוששין לזרע האב רק מספק א"כ אמאי ילקה פה הא לא יצא מגדר ספק

¹⁷ והוא ספיקא דאורייתא, דהא אי הוה חוששין לזרע האב הוה לוקה משום דהוי מקצת שה, אלא שאינו לוקה מספיקא דשמא אין חוששין לזרע האב ואפילו מקצת שה אין כאן. לבוש שם

¹⁸ רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ג הלכה ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

הנדמה¹⁹ אף על פי שאינו כלאים הרי הוא פסול למזבח, כיצד רחל שילדה כמין עז ועז שילדה כמין כבש, אף על פי שיש בו מקצת סימנין הואיל והוא דומה למין אחר פסול כבעל מום קבוע, שאין לך מום קבוע גדול מן השינוי. ונראה²⁰ שאם הקדישו או שחטו חייב משום לאו²¹ שנאמר (ויקרא כב פסוק כ) **כַּל אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרְיֵבוּ וְגו'** שהוזהרנו מהקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח, ולוקה על הקדשו כיון שע"י דיבורו יוצא מחול לקודש²².

ומכך שנאמר שם **כִּי יוֹלֵד לְמַדְנֹו שְׂוִיעָא דּוֹפֵן פִּסּוּל לְגַבִּי מִזְבֵּחַ**²³, ומשנאמר **וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים פֶּרֶט לְמַחוּסָר זֶמֶן תַּחַת אָמוּ פֶּרֶט לִיתוּם שְׁנוּלָד בְּאִפֵּן מִבְּעֵי אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָה**²⁴ אמו²⁵.

ו. הכל מודים דאין לוקין על צמרו משום כלאים שנאמר לא תלבש שעטנז מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה

¹⁹ רמב"ם שם הלכה ה

²⁰ עיין במשנה למלך שם שכתב "דבכלל בעל מום הוא"

²¹ ל"ת צא וצב צנ צד בסה"מ

²² רמב"ם איסורי מזבח פ"א ה"ב ולהכי לא הוי לאו שאין בו מעשה שאע"ג שאינו אלא דיבור עכ"פ כיון שע"י דיבורו אתעביד מעשה שיוצא מחול לקודש חשיב יש בו מעשה ערוך השולחן העתיד שם סי' נ סעי' ד בשם הלח"מ ועיין מנחת חינוך מצוה רפה אות ד שכתב "ובאמת משכחת לה גם בלאו הזה דלא יהיה קדוש אלא במעשה ולוקין עליו, כגון שני שעירי יום הכיפורים שהגריל עליהם ואחד הוא בעל מום, ושם לא משכחת שיהיה קדוש בפה רק על ידי הגרלה, עיין ביומא מ' ע"ב הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת, וכן פסק הרמב"ם פ"ג מעבודת יום הכיפורים ה"ג דהגרלה מעכבת, א"כ אין לך מעשה גדול מזה, וקודם שהגריל בודאי אינו חייב משום כל תקדיש לדברי הכל כמבואר בתמורה ו' ע"ב, א"כ אם הגריל על בעל מום חייב מלקות משום כל תקדיש" ועיי"ש אות ה

²³ רמב"ם שם הלכה ד

²⁴ לאו לאחר השחיטה ממש נולד דא"כ היינו יוצא דופן אלא מיירי בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וכדאיתא שם בחולין יעו"ש היטיב ועיין לקמן פ"ו מהל' בכורות ה"ד שם כתב רבינו מתה אמו ג"כ יעו"ש וע"ע מכילתא פרשת בא פ"ח ובמיצוי המדות שם יעו"ש היטיב מש"כ בזה שלדעת רבינו חמור בכור מקדשים וס"ל דבקדשים אינו פסול רק שנולד אחר שחיטה ולא בזה פירש למיתה וזה לחיים יעו"ש היטיב.

²⁵ מרן תמה למה לא כתב רבינו שמתה אמו יעו"ש וי"ל לפי מש"כ תוס' בחולין שם דבמתה ע"י מלאך המות הוולד מיית ברישא ולא יכול להיות חי אחר מיתת אמו רק בשנשחטה או נהרגה ע"י אדם יעו"ש היטיב אף דבתוס' ב"ב קמ"ב ב' ד"ה דהוא וכו' כתב דהיכא דנעקר הוולד לצאת יכול להיות אחר מיתת אמו יעו"ש י"ל דרבינו לא ס"ל כן אמנם עיין בערכין ז' א' דאיתא התם דאשה שישבה על המשבר ומתה דמביאין סכין וקורעין את בטנה להוציא את הוולד ופירש"י התם דומנין דהיא מייתא ברישא יעו"ש היטיב אמנם י"ל דרבינו מילתא דפסיקא והוה ורגיל להיות נקט ועיין ברש"י חולין ג"א ב' ד"ה דרך דופן וכו' מש"כ שם וקצ"ע יעו"ש היטיב וע"ע תוס' נדה מ"ד א' ד"ה איהו וכו'. הר המוריה שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

רחל בת עז דהיינו נדמה, שעז הולידה מין הדומה לרחל אין נחשב צמרה צמר²⁶ ואין לוקין עליו משום כלאים אבל אסור הוא מדבריהם מפני מראית העין, וי"א²⁷ דאסור מה"ת אלא שאין לוקין עליו.

וכן בבנה ובן בנה עד סוף כל הדורות,²⁸ אף על פי שכולן דומות לרחלות אין חייבין על צמרן כיון שאחת מאמותיהן היתה עז וכן רחל שילדה מין עז אף על פי שלא נשתנה צמרה אין לצמרה דין צמר ואפי' יש בה מקצת סימנים דומה לרחל לא מהני ואפי' רחל בת עז בת רחל כיון שנשתנה פעם א' שוב אין על כל דורותיה דין צמר וכן כלאים דהיינו רחל שנולדה מרחל ואביה עז אף על פי שלא נשתנה צמרה אינו נקרא צמר²⁹

רחל בת רחל אף על פי שצמרה קשה ודומה לשל עז כיון שגופה לא נשתנה יש לו דין צמר³⁰.

**ז. שצמרו פסול לתכלת שנאמר לא תלבש שעטנז גדילים
תעשה לך מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה**

²⁶ רמב"ם הלכות כלאים פרק י הלכה ב

²⁷ בשו"ע ועי' בסף משנה ועי' בה"ל ר"ס מ' ד"ה רחלים וצ"ע למה יהי' איסור דאורייתא כיון שהתורה לא מיירי בכח"ג ולשון הגמ' אין לוקין י"ל משום דאסור מדרבנן כמ"ש הר"י קורקוס.

²⁸ חזו"א בכורות סי' י"ט סק"ח – ט

²⁹ שם י

³⁰ חזו"א בכורות סי' י"ט סק"ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

רחל³¹ בת עז³² צמרה כיון שאינו צמר פסול לתכלת שבציצית³³. וכן אינה פוטר³⁴ אלא מינה³⁵, ולתכלת של בגדי כהונה³⁶.

ח. שאין צמרו מטמא בנגעים שנאמר בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה

רחל בת עז³⁷ אין הצמר שלה מטמא בנגעים, אך אביה תיש ואמה רחל י"א³⁸ שמטמא בנגעים.

ט. הדלה הגפן על גבי תאינה יינו פסול לנסכים מ"ט זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו ... זה נשתנה ריחו

³¹ רמב"ם הלכות ציצית פרק ב הלכה א, ועיין מעשה רקח שתמה והרב ב"י ז"ל הביא דברי רבינו ובשו"ע השמיטה לא ידעתי למה.

³² והוי יודע הא דרחל בת עז לא דוקא, הוא הדין אביה תיש ואמה רחל, אף על גב דוודאי חוששין לזרע האם, וגם אפילו נימא דאין חוששין לזרע אב וכולה רחל, אימעת מקרא מה פשתן שלא נשתנה, ולפ"ז צמר מרחל בת עז וצמר מרחל בת רחל ואביה תיש הוה ספק שמא זה כולו רחל, וצמר לווי מקרי, כמו צמר גמלים עכ"פ, וזה כולו עז, ונוצה מקרי ואין פוטר זה את זה, ולהמחבר י"ל ספק דרבנן לקולא, ואף להר"ב י"ל תרדמיהו צמר לווי מקרי והוה מינים וצ"ע. פמ"ג א"א או"ח ט י, ולא אדע מנין לו זה ולדבריו יהיה ג"כ קולא גדולה לענין כלאים ולענ"ד נראה ברור בהפכו ואולי איזה מ"ם יש בדבריו ואין לסמוך ע"ז כלל לענין כלאים בשגם שדעת הגר"א ז"ל ביו"ד בסימן רצ"ח דאפילו צמר רחל בת עז חשיב ג"כ צמר אך שאין לוקין עליו עי"ש. בה"ל ט ד"ה רחלים ועיין חזו"א או"ח סימן ב סק"א שיישב דעת הפמ"ג.

³³ בה"ל שם

³⁴ ב"י א"ח ט. [המ"א] חלקן לשנים, כי מר"מ ז"ל י"ל דצמר מקרי אלא שהתורה מיעטתה לציצית כמו שכתוב בבכורות י"ז א' צמר ופשתים גדילים תעשה, מה פשתן שלא נשתנה [אף צמר שלא נשתנה], וא"כ י"ל רחל בת עז צמר מקרי לענין בגד ממנה שחייב מן התורה בציצית, וצמר ממנה לציצית אפילו מינה אין פוטר, לזה הביא ב"י [דאינו צמר]. ובב"י ובכסף משנה [שם] הוסיף וכן בכלאים אין לוקין א"כ לא חשיב צמר כלל ואין פוטר "בציצית" אלא במינו "דוקא". פמ"ג שם

³⁵ ששאר חוטים חוץ מצמר ופשתים אין פוטרין אלא בגד שהוא מינם. כמבואר בשו"ע או"ח ט ב, מ"ב שם ב
³⁶ ואף על גב דבבכורות יליף לה רב פפא מדכתיב לא תלבש שעטני צמר ופשתים גדילים תעשה לך מה פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה. מ"מ ילפינן מתכלת דציצית לתכלת דבגדי כהונה לענין זה. נחל איתן

³⁷ רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק יג הלכה ג

³⁸ תליא בפמ"ג ובה"ל דלעיל, עיין ערוך השלחן העתיד הלכות נגעים סימן ק סעיף ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

הדלה גפן³⁹ על גבי תאנה⁴⁰, יינה פסול לנסכים מפני שנשתנה ריחו⁴¹, הרי הוא אומר (ויקרא כג פסוק לז) זבח ונסכים מה זבח⁴² שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו. ומטעם זה יש לפסלו לקידוש, אולם מברכין עליו בורא פרי הגפן⁴³.

י. רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת ... אי אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד לכהן ... משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב

רחל שלא⁴⁴ בכרה וילדה שני זכרים ואין יודעים איזה יצא ראשון וי"א אפילו יצאו שני ראשיהם כאחד, אי אפשר שלא קדם אחד מהם והוא הבכור אלא שאין אנו מכירין איזה יצא ראשון⁴⁵, לפיכך הכהן ידו על התחתונה ונוטל

³⁹ רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ו הלכה י

⁴⁰ ובדרך אגב צריך עיון לי ע"ד המשנה למלך בפ"ה מה' איסורי המזבח (ה"א) שהביא משבועות (י"ב ע"א) ועוד מכמה מקומות שכל פירות האילן בכלל דבש לא תקטירו, מש"ס בכורות דף י"ז ע"א] מהדלה גפן על גבי תאנה דיינו פסול לנסכים דמה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו, ולפי"ז תיפוק ליה דפסול משום דמערוב כח התאנה ופסול משום דבש לא תקטירו. אבל באמת נ"ל דשם לא איירי במרכיב רק שהדלה עליה הגפן ולא קלטה ממש מהתאנה רק ריח מהתאנה, ומשום הכי שפיר ליכא משום דבש לא תקטירו, וז"פ. וראיה לזה דהא דעת הלבוש [או"ח סי' תרמ"ט ס"ד] דפירות מאילנות המורכבים פסולין למזבח כמו בהמת כלאים [בכורות נ"ז ע"א], ועי' בטו"ז או"ח סי' תרמ"ט [סק"ג], ומה יענה לש"ס הנ"ל, אלא ע"כ הכא לא מיירי במרכיב, כנ"ל. דובב מישרים למשעבנר חלק א סימן לא

⁴¹ ואם רק קלט ריח נוסף ולא נשתנה לגמרי בריחו עיין בה"ל ערב א ד"ה שריחו רע. (ע"כ צ"ל דאיירי בהכי דאל"ה אמאי לא הביא ראייה מדין הדלקה ואולי ס"ל לחלק בין נסכים ליין לקידוש וצ"ע).

⁴² עיין שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן תפג שהביא שבעל הבי"ח [בשו"ת סי' קל"ה] התיר המורכבים שנראים כמו אתרוגים היינו המורכב יתור מאתרוג בתוך אילן לימאן לגמרי. אף שנשתנה ריחו לריח לימאן כמבואר בדבריו. ותוכן דבריו מכח דברי רש"י סוטה (דף מ"ג ע"א) כי גדל הפרי כמין היחור ועל כן אתרוג הוא. ואף שנשתנה ריחו ומעמו קצת אין לפסלו שהרי בבכורות (דף י"ז ע"א) אמרו הדלה גפן על גבי תאנה יינו פסול לנסכים דכתיב זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו. מכלל דבלאו קרא לא הי' השינוי פוסל עכ"ד, ועיי"ש מה שדחה דבריו שבאתרוג יש סיבות נוספות לפסול.

⁴³ מש"ז ער"ב ט, ועיין דובב מישרים שם שהוכיח שאין לחלק אם כבר היה עליו שם יין ואז נשתנה ריחו שלא יופסל משום שינוי, ורק בהדלה גפן על גבי תאנה פוסל שינוי משום שמתחלתו לא נקרא עליו שם יין בלא שינוי, אלא בכל גווני הוי שינוי וכפמ"ג הנזכר.

⁴⁴ רמב"ם הלכות בכורות פרק ה הלכה א, שו"ע ונו"כ יו"ד שיה א

⁴⁵ לשון השו"ע דק"ל א"א לצמצם. ר"י קורקוס הלכות ביכורים פרק יב הלכה יט, כדעת רבינו הרמב"ם שאף בידי אדם א"א אפשר לצמצם שכתב בהלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה ח "לפי שאי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם". אולם להלן התבאר שנחלקו בזה הראשונים, ודעת רוב ראשונים שאפשר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

הכחוש שבהם שאם ירצה השמן עליו להביא ראיה⁴⁶, והוא ספק בכור אצל הכהן שלא להקריבו אלא לאוכלו במומו, והשני גם הוא ספק בכור אצל הבעל הבית ואוכלו במומו, ושניהן לא נגזזין ולא נעבדות⁴⁷.

דף יז:

יא. וחייב במתנות

ספק בכור⁴⁸ חייב במתנות מכל צד, שאם בכור הוא כולו לכהן⁴⁹ ואם אינו בכור מתנותיו לכהן, ואם נסתפק בשנים ולקח הכהן האחר מספק הרי השני פטור מן המתנות, עשאוהו כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו.

ולפיכך רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים פטור מהמתנות כיון שחליפיו ביד כהן⁵⁰. וי"א שכל עוד לא נתן לכהן חייב במתנות⁵¹.

יב. מת אחד מהן ... המוציא מחבירו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום

מת אחד⁵² מהם קודם נתינתו אל הכהן אין לכהן כלום, שזה החי ספק הוא והחי הכהן המוציא מחבירו עליו הראיה. אולם חייב במתנות⁵³, וכן אם

⁴⁶ לצמצם בידי אדם, ולדעת האו"א אפשר לצמצם אפילו בידי שמים. ועיין ש"ך להלן שכא ט שכתב וילדה ב' זכרים. ואינו מכיר הבכור, משמע שיש אפשרות להכיר וע"כ דס"ל אפשר לצמצם.

⁴⁷ לבוש וש"ך א

⁴⁸ ש"ך א, וכשם שהתבאר לעיל דף ט. בפטר חמור עיין ש"ך שכא י

⁴⁹ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ט הלכה ג

⁵⁰ כגון רחל שלא ביכרה וילדה זכר ונקבה ואין ידוע איזה קדם.

⁵¹ ש"ך שיח ב וכן דעת הכ"מ והרדב"ז

⁵² פמ"ג מ"ז סקכ"ב ודעתו דרבנו פסק כר"מ כדעת הרא"ש והטור והרמב"ן וכדפסק בפ"ז ממעשר ה"ו דלא אמרי' עשו שאין זוכה בזוכה ורק בנתן לו אמרי' כן, ובטור כתוב ויאכל במומו לבעלים וחייב במתנות כהונה והטעם דאומר הכהן ממה נפשך אם בכור הוא כולו שלי ואם לא הב לי מתנות וכן בכל הני דאמרינן יאכל במומו לבעלים דינא הכי. ט"ז שיח א

⁵³ שו"ע ונו"כ שיח א

⁵⁴ שכל היבא דהוי ספק בכור שלא בא חליפיו ליד כהן חייב בהמתנות. ש"ך שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

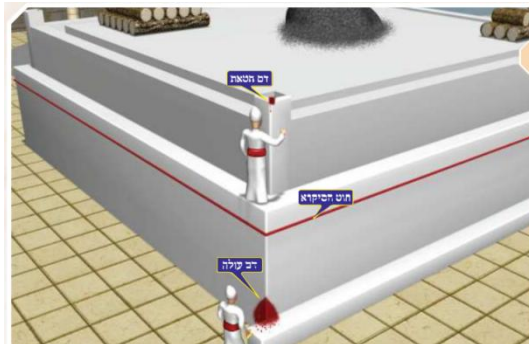
הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ילדה זכר ונקבה הרי הדבר ספק דשמא הנקבה יצאה תחלה, לפיכך אין לכהן כלום שהמוציא מחבירו עליו הראייה.

יג. חוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים ובין דמים התחתונים

כבר התבאר במסכת מנחות דף נג. שחוט של סקרה⁵⁴ שצבעו אדום⁵⁵ היה חוגר באמצע המזבח⁵⁶. וי"א שהיה רחב קצת⁵⁷ מרוחק ששה⁵⁸ או כששה⁵⁹ טפחים מסוף הסובב ולמטה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים⁶⁰, ונמצא גובהו מן

הארץ עד מקום המערכה תשע אמות פחות טפה.

⁵⁴ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ט

⁵⁵ רא"ש רפ"ג דמדות

⁵⁶ לרא"ש והתוס' שדחו הר"ש מינבילא והרשב"א והריטב"א והר"ן והמאירי פ"ק דעירובין ה: דס"ל אפשר לצמצם בידי אדם, היה דק כחוט השערה, ולאוי"ז פ"ק דעירובין טו בשמעתא דפרוץ כעומד אפילו בידי שמים אפשר לצמצם.

⁵⁷ קשה טובא, דהתם מיתו מתניתין דמידות חוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים פורתא, ופירש רש"י כגון שעשו את החוט רחב וכו', ורבינו פרק ב' דבית הבחירה הל' ט' כתב סתם, ולא הצריך שיהא החוט רחב, משמע דא"כ כמ"ד אפשר לצמצם, ויש לומר דכיון דהוי הלכתא למשיחא לא חש לבאר דמאי דהוה הוה, כדאמרינן ביומא דף ל"ז [ע"א], גבי בשלמא חורב מעגלה ערופה לא יליף מאי דהוה הוה. מעשה רקח לרמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה ח, א"ה צ"ע דאפשר דס"ל רבינו כתי' בתרא בגמ' שאני התם דרחמנא אמר עבד ובכל היכי דמצית למיעבד ניהא הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל וס"ל דקאי נמי אחוט אסיקרא שלא צימצמו בו דבשיעורים שנתנה התורה במצוות ידועות, כגון מדות כלי המקדש ומדת המזבח, אף על פי שאי אפשר לצמצם, מכל מקום אין אנו חוששים לכך ועושים המדה כפי הנראה לעינינו, לפי שכך היא המצוה שנעשה המדה כפי שאנו יכולים לעשות. ולפי"ז יכון מש"כ כששה כיון שאי אפשר באמת תצמצם.

⁵⁸ לראשונים דס"ל אפשר לצמצם.

⁵⁹ ולדעת רבינו לא ששה ממש מחמת שהיה החוט עבה לדעת רבינו שאי אפשר לצמצם. תויו"ט מדות פ"ג מ"א

⁶⁰ ועי' בברייתא דמלאכת המשכן פ"א וז"ל חוט של סיקרא היה חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים מחוט סיקרא ולמטה ה' אמות. ביסוד וג' אמות כרכוב ואמה סובב ושם היו נותנים דמים הניתנים למטה. מחוט הסיקרא ולמעלה ה' אמות אמה קרנות וג' אמה כרכוב ואמה כלה עורב עכ"ל וזהו כחידה ואין פותר. חדא דמש"כ דאצל הסובב היו נותנים דמים הניתנים למטה והא הסובב היה למעלה מן החוט אמה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

יד. חלקו לשנים והן שוין שניהן טמאים לפי שאי אפשר לצמצם

כבר התבאר במסכת חולין דף כח: שאין לתנור וכירים טהרה בטבילה, כמו שאין לכלי חרס טהרה בטבילה, אלא תנור חרס שנטמא כותתו ונותצו והוא טהור⁶¹, שנאמר (ויקרא יא פסוק לה) תנור וכירים יתקין⁶².

אולם תנור שנטמא⁶³ ולא רצה לכתתו כיצד מטהרין אותו חולקו לשלשה חלקים וגורר את הטפילה שעל החרסים עד שנמצא כל חרס מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו, חילקו לשנים אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא והקטן טהור, חילקו לשנים בשוה כל אחד מהן טמא לפי שאי אפשר לכוין, אבל טבלא של חרס שיש לה דופן שנחלקה לשנים טהורה, ואם היה אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא.

טו. נמצא מכוון בין שתי עיירות

כבר התבאר במסכת סוטה דף מד: שנצטוונו⁶⁴ פי ימצא חלל בַּאֲדָמָה וגו' (דברים כא פסוק ט). כלומר שנמצא אדם שנהרג על ידי פציעה, וכשנמצא כבר היה מת וכמות שנהרג, כן הוא נמצא. נפל בַּשָּׂדֶה כלומר שנתגלתה

ועוד כרכב למטה ג' אמות מאי היא ועוד הא למעלה חשיב ג'כ ג' אמות כרכב ומאי היא ועוד אמה כלה עורב מאי היא סוף דבר לא ידעתי פתר לה וה' יאיר עיני בזה. וע"ע ברש"י בחומש מש"כ בזה ואני מבטל דעתי נגד דעתו הקדושה. (ועי' בתרגום אונקלוס שתרנם כרכב סובבא יעו"ש וברש"י). הר המוריה שם
⁶¹ וכל הכלים נטהרים על – ידי שבירה, ולא רק כלי חרס; וכל הכלים אינם נטמאים – בהיותם שבורים. אולם אין צורך בשבירה גמורה; אלא די, שתתבטל הצורה, המכשירה את הכלי לייעודו – והוא יחדל אפוא להיות כלי. ומבחינה זו, הכל תלוי בייעודו של הכלי.

⁶² ואמר "יותין" ולא אמר ישבר, ללמד שאין צריך לשברן עד שלא ימצא במכתתו חרס לחתות איש מיקוד, אלא יחרסם ולא יבנם לעשות מלאכתם. וללמד עוד שהם מקבלין טומאה אף על פי שמהוברין בארץ. ויתוין אשר בנה, כי ענין נתיצה הריסת בנין, כמו ותתצו הבתים (ישעיה כב י), ונתין את הבית (לחלן יד מה) ש"נתין" מורה בכל מקום על הריסת נכסי דלא נידי. רמב"ן ורש"י הירש עה"ת שם.

⁶³ רמב"ם הלכות כלים פרק טז הלכה ב

⁶⁴ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

שאיפה להעלים את הנעשה מעיני אחרים⁶⁵. מניחין אותו במקומו ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלם כמו שנאמר בפרשת שופטים וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וְלֹא שְׁלוּחֵי בֵּית הַדִּין⁶⁶. ואין מוציאין אלא ברשות בית דין הגדול הסנהדרין⁶⁷. ומִדְּדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֶלֶל. ויש שכתב⁶⁸ שדוקא היציאה שצריכים לבוא הם ולא שלוחם אבל המדידה יכול להיות ע"י אחרים.

אם אין ידוע לנו איזו היא העיר הקרובה, מודדים את כל הערים סביב לידע איזו היא הקרובה⁶⁹.

והתבאר שם בדף מה: שאם נמצא הנהרג⁷⁰ מכוון בין שתי עיירות, ואנשי זו כאנשי זו בשוה, יביאו עגלה אחת בשותפות⁷¹, ויתנו ויאמרו אם זו היא הקרובה הרי היא שלהן ואלו נתנו להם חלקם מתנה, ואם אלו הם הקרובים הרי היא שלהן ואלו נתנו להן חלקם מתנה, לפי שאי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם. וי"א⁷² שאין עורפין כלל וי"א⁷³ שמביאין שתי עגלות וכן נראה עיקר, וכל אחת תערוף בברכה⁷⁴.

מצוה זו נוהגת בזמן שיד שלטונות החוק היא תקיפה ומקרי רצח והריגה הם נדירים, ולפיכך חלל הנמצא באדמה הוא בגדר "מציאה" המעוררת תשומת לב. כנגד זה בזמן שניטל כח החוק, עד שמקרי רצח הם מעשים שבכל יום, כגון בתקופה הסמוכה לחורבן

⁶⁵ רש"י הירש שם.

⁶⁶ וצ"ע אמאי לא הווכר ברמב"ם דין זה עיין תורה תמימה שם אות טו שנסאר בצ"ע.

⁶⁷ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה א ולח"מ שם תמה מנין לרמב"ם דין זה. ועיין ציוני מהר"נ ועיין מנחת חינוך תקל אות א.

⁶⁸ מנ"ח שם

⁶⁹ על פי רש"י ז"ל בפירוש החומש. משנה למלך רוצח שם.

⁷⁰ רמב"ם שם הלכה ד ח

⁷¹ כדעת חכמים בתראי בבכורות יח. וכ"ד הר"ש מינבילא בתוס' וכן מובא משמו בתוס' חולין כח: וסוכה טו: ועירובין ה: וג' דעות בדבר לר"א אפשר לצמצם ושניהן מביאין ולחכמים קמא קרובה ולא קרובות ואין עורפין כלל ולא נתברר דעתם בפי' אי אפשר לצמצם אך ע"כ ס"ל דאפשר דאל"ה מאי מיעוטא הא ודאי אחת מהם קרובה אי אפשר, ולחכמים בתראי אי אפשר ולהכי כל חדא ספק ומביאין בשותפות. והתבאר כל זה באריכות בספר נחל איתן לגר"ח קניבסקי זצ"ל סי' ז סעי' ג אות א

⁷² דס"ל להלכה אפשר לצמצם בידי אדם מנ"ח מצוה תקל. ודרשינן קרובה ולא קרובות וכיון שאפשר לצמצם שתייהם קרובות.

⁷³ דעת הרא"ש והתוס' שדחו הר"ש מינבילא והרשב"א והריטב"א והר"ן והמאירי פ"ק דעירובין ה: דס"ל אפשר לצמצם בידי אדם, ולאוי"ז פ"ק דעירובין טו בשמעתא דפרוץ כעומדאפילו בידי שמים אפשר לצמצם.

⁷⁴ דקי"ל קרובה ואפילו קרובות ואפשר לצמצם אין כאן ספק וכל אחת יכולה לברך. נחל איתן שם יד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

בית שני, גם מצוה זו איננה נוהגת כמו שמבואר שם דף מז משרבו הרצחנים בטלה עגלה ערופה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

